

Readability in Turkish and Turkish Culture Textbooks Prepared for Levels 3 and 4 ¹

Yusufhan YOKUŞ ² & Funda ÖRGE YAŞAR ³

Abstract

This study aims to analyze the texts in the Turkish and Turkish Culture textbooks prepared for Turkish children living abroad according to the readability formulas of Ateşman, Çetinkaya-Uzun, and Bezirci-Yılmaz. In this context, the texts in the Turkish and Turkish Culture textbooks for levels 3 and 4, prepared by Ministry of National Education in 2019 and used for these children, were identified. The readability scores and levels of the analyzed texts were determined using the readability formulas of Ateşman, Çetinkaya-Uzun, and Bezirci-Yılmaz. This study is a descriptive survey based on document analysis, one of the qualitative research methods. It was determined that the texts in the Turkish and Turkish Culture 3 and Turkish and Turkish Culture 4 textbooks were classified as "easy" according to the Ateşman Readability Formula, as "educational reading" according to the Çetinkaya-Uzun Readability Formula, and at the "primary education" level according to the Bezirci-Yılmaz Readability Formula. Including "easy" level texts in the Turkish and Turkish Culture 3 and 4 textbooks for children living abroad who may not be as proficient in Turkish as those living in Turkey is a positive approach; however, incorporating "medium difficulty" texts would also be beneficial for enhancing students' reading and comprehension skills.

Keywords

Readability

Readability Score

Readability Level

Turkish and Turkish Culture

3 ve 4. Seviyeler İçin Hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında Okunabilirlik

Özet

Bu çalışma, yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarında yer alan metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ile Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında hazırlanan ve bu çocuklar için 3 ve 4. seviyelerde okutulan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarında yer alan metinler incelenerek metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleri ile belirlenmiştir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini esas alarak betimleyici niteliklere dayanan bir tarama çalışmasıdır. İncelenen Türkçe ve Türk Kültürü 3 ile Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre "kolay", Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre "eğitsel okuma", Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre "ilköğretim" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Yurt dışında yaşayıp Türkçeye, Türkiye'de yaşayan çocuklar kadar hâkim olamayan çocuklar için Türkçe ve Türk Kültürü 3 ve 4 ders kitaplarında "kolay" düzeyde metinlere yer vermek olumlu bir yaklaşım olmakla birlikte "orta güçlükte" metinlere de yer vermek, öğrencilerin okuma ve anlama becerilerini geliştirmek açısından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler

Okunabilirlik

Okunabilirlik Puanı

Okunabilirlik Düzeyi

Türkçe ve Türk Kültürü

Article Info

Received / Geliş Tarihi

Reviewed / Kabul Tarihi

Published / Yayın Tarihi

Doi Number / Doi Numarası

Makale Bilgisi

02.11.2024

23.01.2025

30.03.2025

10.29228/ijlet.1578142

Reference

Yokuş, Y., & Örgü Yaşar, F. (2025). 3 ve 4. seviyeler için hazırlanan Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarında okunabilirlik. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 13(1), 17-38.

Kaynakça

¹ Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde ikinci yazarın danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, yusufyokus09@gmail.com, ORCID: 0009-0003-1800-6024

³ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, fundaorge@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8207-9685

Giriş

Okuma; bireyin yazılı metinleri anlaması, yorumlaması ve analiz etmesidir. Bu nedenle okuma, somut bir eylem olmanın ötesinde bir beceri olarak bireyin kendisini geliştirmesine fırsat sunar. Keleş (2006) okumayı; insanın dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren, onu başkalarına bağlayan bir beceri şeklinde tanımlamıştır. Aytaş'a göre (2005, s. 462) ise okuma, beş duyu organının çeşitli hareketlerinden ve zihnin, anlamı kavrama çabasından meydana gelen karmaşık bir faaliyettir. Okuma; birinci sınıfta iken öğrenilen, bireyin yaşam boyu süren bilişsel ve kültürel gelişiminin anahtarıdır. Okumanın ne denli önemli olduğunu, eğitim öğretim sürecinde daha iyi anlamak mümkündür. Okuma, derslerde başarılı olabilmenin temelini oluşturur. Bu bağlamda matematik derslerinde problem çözmek, tarih derslerinde olayları yorumlamak, fen ve teknoloji derslerinde bilimsel kavramları anlamak için okumak ve okuduğunu anlamak şarttır. Obalı (2009) ile Karasu ve Haşiloğlu (2020) tarafından yapılan çalışmalar; öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyi arttıkça fen ve teknoloji dersindeki akademik başarının da arttığını ortaya koymuştur. Özdemir ve Sertsöz (2006), Göktaş (2010), Uzun (2010), Keskin Deniz (2013) tarafından yapılan çalışmalarda benzer bir şekilde öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyi arttıkça matematik dersindeki akademik başarının da arttığı tespit edilmiştir. Yılmaz (2011) ve Özçelik (2011) ise öğrencilerin matematik, fen ve teknoloji dersleriyle birlikte sosyal bilgiler dersindeki başarı düzeyinin yüksek olmasını, okuduğunu anlama düzeylerinin yüksekliğiyle ilişkilendirmiştir. Okuma; bilgiye ulaşmanın en kolay, en ekonomik ve en etkili yollarından biri olsa da öğrencilerimizin okuma becerileri, uluslararası ölçekte istenilen düzeyde değildir. 2022 yılında yapılan ve 5 Aralık 2023'te açıklanan sonuçlara göre 81 ülkenin katılımıyla gerçekleşen PISA 2022'de Türkiye, okuma becerileri alanında 37 OECD ülkesi arasında 30. sırada, katılımcı 81 ülke arasında ise 36. sırada yer almıştır (OECD, 2023, s. 97; MEB, 2023, s. 90). Okuma kültürünün geliştirilmesi ve bu sonuçların iyileştirilmesinde eğitimcilerin ve ders kitabı yazarlarının sorumlulukları büyüktür.

Eğitimde kullanılan materyaller, bilginin öğrencilere aktarılmasında köprü görevi görür ve öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Geleneksel ders kitaplarından dijital araçlara kadar uzanan bu materyaller, eğitimin niteliğini doğrudan etkiler. Öğretmenler, derste kullanılacak materyallerin belirlenmesinde dersin içeriğini dikkate almalıdır. Bu bağlamda Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe ve Türk Kültürü vb. derslerde yararlanılan kaynakların başında ders kitapları yer alır. Ders kitapları, içerik açısından öğrenci düzeyine uygun hazırlanmadıklarında, etkili bir öğrenme sürecinin gerçekleşmesi mümkün değildir. Ders kitaplarında kullanılan metinlerin niteliği, öğrencinin okuma motivasyonu ve metni anlama becerisi üzerinde etkilidir. Okuma becerisinin geliştirilmesinde Türkçe derslerinin önemi büyüktür. Yurt dışındaki Türk çocuklarına ise bu fırsat Türkçe ve Türk kültürü dersleri ile sağlanır. Aktürkoğlu ve Özyaydınlık (2017), Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının okul dışındaki zamanlarında sadece Almanca ya da Almanca ağırlıklı Almanca-Türkçe karışımı konuştuklarını ve boş zamanlarında daha çok Almanca kitaplar okuduklarını saptamışlardır. Şengül ve Yokuş (2021) da benzer bir sonuca ulaşarak İsveç'te yaşayan iki dilli Türk çocuklarının günlük hayatta çoğunlukla İsveççeyi kullandıklarını hatta anne ve babaları ile iletişim kurarken de İsveççeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yurt dışındaki Türk çocuklarının ağırlıklı olarak yaşadıkları ülkenin diline maruz kalmaları ve kendilerini bu dille ifade etmeleri, Türkçenin ister istemez ikinci planda kalmasına neden olmaktadır. Bu durumda öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmek; öğrencilere Türk tarihini, folklorunu, sanatını ve değerlerini tanıtmak (MEB, 2018) görevi Türkçe ve Türk kültürü dersine düşmektedir. Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde olduğu gibi Türkçe ve Türk Kültürü derslerinde de en çok kullanılan öğretim materyallerinden biri ders kitaplarıdır.

Ders kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Kitaplara seçilen metinlerin öğrenci düzeyine uygun olması, bu hususların başında gelir. Bir metnin öğrenci seviyesine uygun olması, metnin okunabilirliği ile doğrudan bağlantılıdır. Metinlerin okunabilirliği, bir düzey belirtir. Bu düzeyin uygunluğu, okuyucuların içeriği daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Okunabilirlik, bir metnin hedef kitlesi tarafından ne derece anlaşılabilir olduğunu belirlemek için kullanılan önemli ölçütlerden biridir. DuBay'a göre (2004), bazı metinlerin diğerlerinden daha kolay okunabilir olmasının nedeni, kullanılan dilin sadeliği ve metnin yapısal özelliklerinden kaynaklıdır. Ateşman ise (1997), metinlerin zorluk düzeyini belirleyen temel faktörün kelime ve cümle uzunluğu olduğunu vurgulamıştır. Tekbıyık'a göre (2006, s. 442) okunabilirlik; öğrencinin okuduğu metni hızlı okuma ve okuduğunu anlama düzeyidir. Bu bağlamda okunabilirlik, yazılı materyalin okuyucu tarafından kolay ya da zor anlaşılması düzeyini ifade eder. Metinlerin kolay ya da zor anlaşılır olması; metnin okunabilirliğine, dolayısıyla metne dair nicel verilere dayanır. Bu nicel veriler, genellikle metnin kelime uzunluğu, cümle yapıları, kelime seçimi ve dil bilgisi gibi faktörlere bakılarak elde edilir. Okunabilirlik çalışmalarının temel amacı, kelime ve cümle uzunluklarına dayanarak metnin zorluk derecesini belirlemek ve bu metnin, okuyucunun hazır bulunuşluk seviyesine uygun olup olmadığını değerlendirmektir (MEB, 2021). Metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemeye yönelik çeşitli formüller geliştirilmiş olup bu formüller özellikle İngilizcede yaygın olarak uygulanmaktadır. Okunabilirlik çalışmalarının tarihçesi 1923 yılında Lively ve Pressey tarafından geliştirilen ilk okunabilirlik formülü ile başlamıştır. Bu formülü daha sonra Dale ve Chall (1948), Flesch (1948), Gunning (1952), Powers, Sumner ve Kearl (1958), Coleman (1965), Senter ve Smith (1967), Bormuth (1969), McLaughlin (1969), Raygor (1977) ve Fry [1963, 1968, 1977 (tüm güncellemeleriyle birlikte)] tarafından hazırlanan daha gelişmiş ve uygulanabilir formüller izlemiştir (Benzer, 2020; Altuntaş Gürsoy & Çevik, 2023). Okunabilirlik formülleri arasında Flesch Okunabilirlik Formülü, en çok bilinen ve kullanılan formüller arasında yer almaktadır (Faller, 2018). Literatüre önemli katkılar sunan birçok okunabilirlik formülüne rağmen hiçbiri Türkçenin yapısına uygun değildir. Bu nedenle başta Ateşman'ın 1997'de Flesch Okunabilirlik Formülünü Türkçeye uyarlamasıyla Türkçe metinlerin okunabilirliklerini tespit etmeye yönelik ilk adım atılmıştır. Bu çalışmayı takip eden süreçte, Türkçe metinlerin okunabilirliğini daha iyi değerlendirmek amacıyla Sönmez Formülü (2003), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010) ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü (2010) gibi farklı formüller geliştirilmiştir (Yokuş & Öрге Yaşar, 2023).

Alan yazını incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri farklı okunabilirlik formüllerine göre inceleyip değerlendiren çalışmaların çokluğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmalara Çiftçi vd., 2007; Zorbaz, 2007; Tosunoğlu & Özlük, 2011; Bağcı & Ünal, 2013; Demir & Çeçen, 2013; İskender, 2013; Karatay vd., 2013; Lüle Mert, 2013; Okur & Arı, 2013; Güven, 2014; Baş & İnan Yıldız, 2015; Çakıroğlu, 2015; Mirzaoğlu & Akın, 2015; Bolat, 2016; Özdemir, 2016; Bozlak, 2018; Lüle Mert, 2018; Sağlam vd., 2018; Baki, 2019; Batur & Özcan, 2020; Özçetin & Karakuş, 2020; Şakiroğlu, 2020; Bora & Arslan, 2021; Coşkun, 2021; Önder vd., 2021; Arslan & Bay, 2022; Bağcı Dağdeviren & Küçüktepe, 2022; Çarkıt & Bahadır, 2022; Çıplak & Balcı, 2022; Gökgül & Bayram, 2022; Ogur, 2022a ve 2022b; Yokuş & Öрге Yaşar, 2023; Ceylan & Kırıcı, 2024; Kalyoncu & Memiş, 2024; Öрге Yaşar & Aytekin, 2024 tarafından yapılan çalışmaları örnek vermek mümkündür. Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesine yönelik ise tek bir çalışmaya rastlanmıştır. Acar ve Karakuş (2022) tarafından yapılan bu çalışmada 5, 6, 7 ve 8. seviyeler için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları incelenmiş; toplamda 185 metin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerinden hareketle incelenip değerlendirilmiştir. Çalışmada, 5. seviyeye yönelik hazırlanan ders kitabının okunabilirlik yönünden en kolay, 8. seviyeye yönelik hazırlanan ders

kitabının ise en zor kitap olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 7. seviyeye yönelik hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabının 6. seviyeye yönelik hazırlanan kitaba göre okunabilirlik açısından daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Diğer seviyeler için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerine yönelik bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü 3 ile Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitaplarındaki metinleri Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre inceleyip değerlendirmektir. Bu amaçtan hareketle çalışmanın problem cümlesini “Türkçe ve Türk Kültürü 3 ve Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında aşağıda sıralanan alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları nedir?
2. Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları nedir?
3. Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri nedir?
4. Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları nedir?
5. Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları nedir?
6. Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri nedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Türkçe ve Türk Kültürü 3 ile Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz formüllerinden hareketle belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırmalarda kullanılan tekniklerden biri olan doküman analizini esas alan ve betimsel niteliklere dayanan tarama modelinde yapılandırılmıştır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılan bilgi kaynaklarıdır (Creswell, 2012, s. 223; Merriam & Tisdell, 2016, s. 162). Bu kaynaklar; alan notları, görüşme kayıtları ve alandan toplanan başka kaynaklar olabileceği gibi kitap, makale ve tez gibi çalışmalar ile resmî ve özel yazışmalar da olabilir (Baltacı, 2021, s. 88). Doküman analizi ile çeşitli belgelerin analizi yapılırken (Büyüköztürk vd., 2020: 13), tarama ile geçmişte ya da günümüzde var olan bir durum olduğu şekilde betimlenir (Karasar, 2005, s. 77). Bu bağlamda çalışma için gerekli olan veriler, adı geçen ders kitaplarındaki metinlerin incelenmesi yoluyla elde edilmiştir.

Çalışma Materyali

Bu araştırmanın çalışma materyalini; yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 15 Mayıs 2018 tarih ve 77 sayılı kararla 2019-2020 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen Türkçe ve Türk Kültürü 3 ile Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen ders kitaplarına yönelik ayrıntılı bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada incelenen Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarına ait bilgiler

Kitabın Adı	Editörler	Yazar	Yıl
Türkçe ve Türk Kültürü 3	Özay KARADAĞ Bayram BAŞ Selçuk Beşir DEMİR	H. Kağan KESKİN	2019
Türkçe ve Türk Kültürü 4	Özay KARADAĞ Bayram BAŞ Selçuk Beşir DEMİR	Gökhan ARI	2019

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma için gerekli olan veriler, birbirini izleyen çalışmalar sonucunda toplanmıştır. Öncelikle üçüncü ve dördüncü seviyelere yönelik hazırlanmış olan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları temin edilmiştir. Şiirler ve dinleme metinleri kapsam dışı bırakılmış; Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabında 34, Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında 34 metin olmak üzere toplam 68 metin incelenmiştir; her metin için toplam hece, kelime ve cümle sayısı belirlenmiştir. Sadece Bezirci-Yılmaz formülünde kullanılmak üzere her metindeki toplam üç heceli, dört heceli, beş heceli ile altı ve üstü heceli kelime sayısı da belirlenmiştir. Kelime ve cümle sayılarının belirlenmesinde izlenen adımlar aşağıda sıralanmıştır.

- Aralarında bir karakter boşluk bulunan tüm ifadeler kelime olarak kabul edilmiştir.
- Rakamlarla yazılan her türlü ifadenin (tarih, saat, sayı vb.) yazılı hâli esas alınmıştır.
- Kısaltmalarda kelimelerin okunuşu esas alınmıştır.
- Nokta (.), üç nokta (...), soru işareti (?) ve ünlem işareti (!) ile biten ifadeler cümle kabul edilmiştir.
- Virgül (,) ve noktalı virgül (;) ile bağlanmış cümleler tek cümle olarak kabul edilmiştir.

Hece, kelime ve cümle sayılarına ilişkin yapılan tespitlerin doğruluğunu belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından iki farklı zamanda sayım yapılmış, elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Yapılan tespitlerin güvenilir olduğuna kanaat getirildikten sonra toplam hece sayısı, toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu (OKU); toplam kelime sayısı, toplam cümle sayısına bölünerek ortalama cümle uzunluğu (OCU) elde edilmiştir. Bununla birlikte sadece Bezirci-Yılmaz formülünde kullanılmak üzere üç heceli, dört heceli, beş heceli ile altı ve üstü heceli kelime sayısı ayrı ayrı toplam cümle sayısına bölünmüş; bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı, ortalama dört heceli kelime sayısı, ortalama beş heceli kelime sayısı, ortalama altı ve üstü heceli kelime sayısına ulaşılmıştır. Elde edilen veriler Ateşman (Şekil 1), Çetinkaya-Uzun (Şekil 2) ve Bezirci-Yılmaz (Şekil 3) okunabilirlik formüllerine yerleştirilerek metinlerin okunabilirlik puanları hesaplanmış ve okunabilirlik puanlarından hareketle metinlerin okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre 1-29 puan arası *çok zor*, 30-49 puan arası *zor*, 50-69 puan arası *orta güçlükte*, 70-89 puan arası *kolay* ve 90-100 puan arası *çok kolay* düzeylerine (Ateşman, 1997: 74); Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre 0-34 puan arası *engelli düzey*, 35-50 puan arası *eğitsel okuma*, 51 puan ve üzeri *bağımsız okuma* düzeyine (Çetinkaya, 2010, s. 88; Çetinkaya & Uzun, 2023, s. 148); Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülüne göre 1-8 puan arası *ilköğretim*, 9-12 puan arası *lise*, 13-16 puan arası *lisans*, 16 ve üzeri *akademik* (Bezirci & Yılmaz, 2010, s. 60) düzeye denk gelmektedir.

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 198,825 - (40,125 \times A_1) - (2,610 \times B_1)$$

A_1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

B_1 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Şekil 1. Ateşman okunabilirlik formülü (Ateşman, 1997, s. 74).

Tablo 2. Ateşman formülüne göre Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta Güçlükte
30-49	Zor
1-29	Çok Zor

Kaynak: Ateşman, 1997, s. 74.

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 118,823 - (25,987 \times OKU) - (0,971 \times OCU)$$

OKU = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

OCU = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Şekil 2. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü (Çetinkaya, 2010, s. 85).

Tablo 3. Çetinkaya-Uzun formülüne göre Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10, 11 ve 12. sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8 ve 9. sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5, 6 ve 7. sınıf

Kaynak: Çetinkaya, 2010, s. 88; Çetinkaya & Uzun, 2023, s. 148.

$$YOD = \sqrt{OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times (26,35)))}$$

YOD = Yeni Okunabilirlik Değeri

OKS = Bir cümledeki ortalama kelime sayısı

$H3$ = Bir cümledeki ortalama 3 heceli kelime sayısı

$H4$ = Bir cümledeki ortalama 4 heceli kelime sayısı

$H5$ = Bir cümledeki ortalama 5 heceli kelime sayısı

$H6$ = Bir cümledeki ortalama 6 ve daha fazla heceli kelime sayısı

Şekil 3. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü (Bezirci & Yılmaz, 2010, s. 59-60).

Tablo 4. Bezirci-Yılmaz formülüne göre Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeyleri

Yeni Okunabilirlik Değeri	Sınıf Düzeyi
1-8	İlköğretim
9-12	Lise
13-16	Lisans
16+	Akademik

Kaynak: Bezirci & Yılmaz, 2010, s. 60.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 15 Mayıs 2018 tarih ve 77 sayılı kararıyla ders kitabı olarak onaylanan ve 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılan 3 ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarında yer alan toplam 68 metni kapsamaktadır. Araştırma, bu metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek amacıyla Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) formüllerinden hareketle elde edilen sonuçlarla sınırlandırılmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

Bulgular ve Yorum

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın birinci alt problemini “Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Tablo 5, Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluklarını göstermektedir.

Tablo 5. *Türkçe ve Türk kültürü 3 ders kitabında yer alan metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları*

Tema	Metinler	OKU	OCU
Ben ve Ailem	Ahmet’in Günlüğü	2,43	4,55
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	Gülme Komşuna Gelir Başına	2,5	7,41
Oyun ve Eğlence	Yağ Satarım Bal Satarım	2,51	5,45
	Bülbül Kafeste	2,79	8,09
	Zeynep’in Kalem	2,92	6,36
Bayramlar ve Kutlamalar	29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	2,81	7,84
	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	2,38	10,5
	19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı	2,8	7,1
	30 Ağustos Zafer Bayramı	2,6	11,66
Gezelim Görelim	Sultanahmet Camisi	2,93	7,83
	Ayasofya	2,78	10,11
	Tarihi Yarımada	2,93	7,25
	Topkapı Sarayı	2,89	6,5
	Boğaziçi	2,61	7,37
	Kız Kulesi	2,8	14
	Avrupa’dan Asya’ya	3,03	8,14
	Anıtkabir	3	7,14
	Kurtuluş Savaşı Müzesi	2,81	9,42
Geçmişe Açılan Kapı	Kavaklı Çınar Hikâyesi	2,55	12,25
	Anadolu’dan Efsaneler	2,24	6,76
	Üzümün Parası	2,55	12,25
Sanat ve Edebiyat	Türk Müziği	2,8	8,66
	Kopuz	2,74	4,37
	Bağlama	2,75	6,33
	Kabak Kemane	2,6	9,5
	Karadeniz Kemençesi	2,98	7,37
	Zurna	2,52	12
İnsan ve Doğa	İlkbahar	2,33	6
	Yaz	2,42	5,4
	Sonbahar	2,64	5,33
	Kış	2,45	6
	Mevsimler ve Hayvanlar	2,41	7,16

Giyecelerimiz	2,89	5,6
İklimler	2,51	5,72
Ortalama	2,67	7,81

Tablo 5'te Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlere ait ortalama kelime ve cümle uzunlukları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde ortalama kelime uzunluğunun 2,24 ila 3,03 arasında, ortalama cümle uzunluğunun ise 4,37 ila 14 arasında değiştiği görülmektedir. Bununla birlikte adı geçen kitapta incelenen toplam 34 metnin ortalama kelime uzunluğu 2,67 hece; ortalama cümle uzunluğu ise 7,81 kelimedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın ikinci alt problemini "Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları nedir?" sorusu oluşturmaktadır. Tablo 6'da Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin, adı geçen üç farklı okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik puanları görülmektedir.

Tablo 6. Türkçe ve Türk kültürü 3 ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik puanları

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Puanı
Ben ve Ailem	Ahmet'in Günlüğü	89,32	51,25	3,17
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	Gülme Komşuna Gelir Başına	79,04	46,66	6,17
Oyun ve Eğlence	Yağ Satarım Bal Satarım	83,76	48,3	4,81
	Bülbül Kafeste	65,62	38,46	8,08
	Zeynep'in Kalem	64,91	36,76	8,81
Bayramlar ve Kutlamalar	29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	65,47	38,18	9,07
	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	75,8	46,77	8,08
	19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı	67,8	39,16	8,75
	30 Ağustos Zafer Bayramı	63,93	39,93	9,39
Gezelim Görelim	Sultanahmet Camisi	60,67	35,08	9,21
	Ayasofya	60,75	36,76	11,67
	Tarihi Yarımada	62,19	35,64	7,17
	Topkapı Sarayı	65,75	37,41	10,87
	Boğaziçi	74,73	43,84	7,43
	Kız Kulesi	49,79	32,46	14,42
	Avrupa'dan Asya'ya	55,85	32,18	11,55
	Anıtkabir	59,66	33,93	8,42
Kurtuluş Savaşı Müzesi	61,34	36,65	8,69	
Geçmişe Açılan Kapı	Kavaklı Çınar Hikâyesi	64,4	40,66	9,25
	Anadolu'dan Efsaneler	91,18	54,04	5,4
	Üzümün Parası	67,5	41,48	9,34
Sanat ve Edebiyat	Türk Müziği	63,73	37,65	11,46
	Kopuz	77,34	43,37	3,61
	Bağlama	71,82	41,21	4,58
	Kabak Kemane	69,57	42,03	8,21
	Karadeniz Kemançesi	59,86	34,22	9,41
	Zurna	66,26	41,68	9,03

İnsan ve Doğa	İlkbahar	84,55	52,44	3,83
	Yaz	87,5	50,69	5,35
	Sonbahar	78,85	45,04	4
	Kış	84,37	49,32	6,02
	Mevsimler ve Hayvanlar	83,31	49,24	5,09
	Giyeceklerimiz	68,1	38,28	9,03
	İklimler	83,05	48,04	4,37
	Ortalama	70,81	41,72	7,75

Tablo 6'da Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları görülmektedir. Buna göre Ateşman okunabilirlik puanı en düşük metin 49,79 puan ile "Gezelim Görelim" temasında yer alan *Kız Kulesi* adlı metin olurken Ateşman okunabilirlik puanı en yüksek metin 91,18 puan ile "Geçmişe Açılan Kapı" temasında bulunan *Anadolu'dan Efsaneler* adlı metindir. Bununla birlikte kitapta yer alan toplam 34 metnin Ateşman formülüne göre ortalama okunabilirlik puanı 70,81 olarak hesaplanmıştır.

Metinler Çetinkaya-Uzun formülüne göre incelendiğinde, kitapta bulunan toplam 34 metne ait ortalama okunabilirlik puanının 41,72 olduğu hesaplanmıştır. Ayrıca puanı en düşük metnin "Gezelim Görelim" temasındaki *Avrupa'dan Asya'ya* adlı metnin (32,18 puan); puanı en yüksek metnin ise "Geçmişe Açılan Kapı" temasındaki *Anadolu'dan Efsaneler* adlı metnin (54,04 puan) olduğu görülmektedir.

Aynı metinler Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları açısından değerlendirildiğinde, "Ben ve Ailem" temasında yer alan *Ahmet'in Günlüğü* adlı metnin 3,17 puan ile en düşük; "Gezelim Görelim" temasında yer alan *Kız Kulesi* adlı metnin ise 14,42 puan ile en yüksek okunabilirlik puanına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kitaptaki 34 metnin ortalama okunabilirlik puanı Bezirci-Yılmaz formülüne göre 7,75 puandır.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın üçüncü alt problemini "Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri nedir?" sorusu oluşturmaktadır. Tablo 7'de Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin, çalışma kapsamında kullanılan okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik düzeyleri görülmektedir.

Tablo 7. Türkçe ve Türk kültürü 3 ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Ben ve Ailem	Ahmet'in Günlüğü	Kolay	Bağımsız Okuma	İlköğretim
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	Gülme Komşuna Gelir Başına	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Yağ Satarım Bal Satarım	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
Oyun ve Eğlence	Bülbül Kafeste	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Zeynep'in Kalem	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
Bayramlar ve Kutlamalar	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	30 Ağustos Zafer Bayramı	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Sultanahmet Camisi	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
Gezelim Görelim	Ayasofya	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Tarihi Yarımada	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Topkapı Sarayı	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Boğaziçi	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Kız Kulesi	Zor	Engelli Düzey	Lisans
	Avrupa'dan Asya'ya	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	Lise
	Anıtkabir	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	İlköğretim
	Kurtuluş Savaşı Müzesi	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
Geçmişe Açılan Kapı	Kavaklı Çınar Hikâyesi	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Anadolu'dan Efsaneler	Çok Kolay	Bağımsız Okuma	İlköğretim
	Üzümün Parası	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
Sanat ve Edebiyat	Türk Müziği	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Kopuz	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Bağlama	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Kabak Kemane	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Karadeniz Kemeçesi	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	Lise
	Zurna	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
İnsan ve Doğa	İlkbahar	Kolay	Bağımsız Okuma	İlköğretim
	Yaz	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Sonbahar	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Kış	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Mevsimler ve Hayvanlar	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Giyeceklerimiz	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
İklimler	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim	
Ortalama		Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim

Tablo 7'de Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri yer almaktadır. Bu bağlamda 34 metinden 19'unun Ateşman okunabilirlik düzeyine göre "orta güçlükte", 13'ünün "kolay" düzeyde, 1'inin "çok kolay" düzeyde ve 1'inin ise "zor" düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. İlgili ders kitabında "çok zor" düzeyde olan bir metin bulunmamaktadır. Metinlerin ortalama Ateşman okunabilirlik düzeyi "kolay"dır.

Metinler, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyleri bakımında incelendiğinde metinlerden 27'sinin "eğitsel okuma" düzeyinde, 4'ünün "engelli okuma" ve 3'ününün "bağımsız okuma" düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kitaptaki 34 metnin ortalama okunabilirlik düzeyi Çetinkaya-Uzun formülüne göre "eğitsel okuma" düzeyidir.

Metinlerin Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeylerine bakıldığında ise 34 metinden 21'inin "ilköğretim" düzeyinde, 12'sinin "lise" düzeyinde, 1'inin "lisans" düzeyinde olduğu; akademik düzeyde herhangi bir metin tespit edilmediği görülmektedir. Bununla birlikte kitapta yer alan metinlerin Bezirci-Yılmaz formülüne göre ortalama okunabilirlik düzeyi açısından "ilköğretim düzeyinde" olduğu anlaşılmaktadır.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın dördüncü alt problemini "Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları nedir?" sorusu oluşturmaktadır. Tablo 8, Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluklarını göstermektedir.

Tablo 8. Türkçe ve Türk kültürü 4 ders kitabında yer alan metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

Tema	Metinler	OKU	OCU
Ben ve Ailem	Otuz Oğlu Olan Hakan	2,3	5,5
	Ülkeler, Bayraklar, Diller	2,75	6
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	Farklı Selamlaşmalar	3,31	6,33
	Ortak Nokta	2,91	5,11
	Karanlıktaki Fil	2,81	5,38
	Farklı Yemekler	2,82	5
	Körebe	2,07	6,5
Oyun ve Eğlence	Seksek	2,52	5,61
	Mendil Kapmaca	2,62	4,93
	Misket	2,56	5,63
	İsim Şehir	2,61	7,2
	Mızıkçı Keçi Neden Pişman?	2,78	4,72
	Körebe	2,07	6,5
Bayramlar ve Kutlamalar	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	2,89	5,56
	Safranbolu	2,87	8,5
Gezelim Görelim	Pamukkale	3	7
	Hierapolis Antik Kenti	2,82	8,09
	Kapadokya	3,08	9,33
	Nemrut Dağı	2,78	7,42
	Hacı Bektaş Veli	2,55	4,86
Geçmişe Açılan Kapı	Mevlâna	2,7	4,96
	Yunus Emre	2,6	6,42
	Hacı Bayram Veli	2,62	5,26
	Sultanahmet Camisi	2,73	6,62
Sanat ve Edebiyat	Kız Kulesi	2,68	6,24
	Dolmabahçe Sarayı	2,69	8,46
	Cacabey Medresesi	3,13	7,4
	Koza Han	2,67	7,63

İnsan ve Doğa	Hava Durumu ve Hava Tahmini	3,25	8,22
	Üç Günlük Hava Tahmini	2,91	7,16
	Yağmur ve Etkileri	2,92	5,88
	Fedakâr Şemsiye	2,71	5,33
	Rüzgâr ve Etkileri	2,98	5,08
	Kar ve Etkileri	2,58	6,3
	Güneş ve Etkileri	2,97	6,85
Ortalama		2,77	6,36

Tablo 8’de Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlere ait ortalama kelime ve cümle uzunlukları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde ortalama kelime uzunluğunun 2,07 ila 3,31 arasında, ortalama cümle uzunluğunun ise 4,72 ila 9,33 arasında değiştiği görülmektedir. Bununla birlikte incelenen adı geçen kitapta incelenen toplam 34 metnin ortalama kelime uzunluğu 2,77 hece; ortalama cümle uzunluğu ise 6,36 kelimedir.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın beşinci alt problemini “Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Tablo 9’da Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin, adı geçen üç farklı okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik puanları görülmektedir.

Tablo 9. Türkçe ve Türk kültürü 4 ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik puanları

Tema	Metinler	Ateşman	Çetinkaya-Uzun	Bezirci-Yılmaz
		Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Puanı
Ben ve Ailem	Otuz Oğlu Olan Hakan	92,06	53,71	3,84
	Ülkeler, Bayraklar, Diller	72,68	41,53	5,41
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	Farklı Selamlaşmalar	49,32	26,66	9,85
	Ortak Nokta	68,57	38,24	4,79
	Karanlıktaki Fil	71,89	40,57	5,3
	Farklı Yemekler	72,48	40,68	4,51
	Körebe	98,69	58,71	5,84
Oyun ve Eğlence	Seksek	82,94	47,88	4,95
	Mendil Kapmaca	80,7	45,95	4,62
	Misket	81,28	46,82	5,97
	İsim Şehir	75,2	44,08	8,12
	Mızıkçı Keçi Neden Pişman?	74,82	41,99	6,11
Bayramlar ve Kutlamalar	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	68,2	38,32	6,29
	Safranbolu	61,33	35,98	8,95
Gezelim Görelim	Pamukkale	60,03	34,06	10,13
	Hierapolis Antik Kenti	64,41	37,68	11,06
	Kapadokya	50,73	29,72	12,89
	Nemrut Dağı	67,77	39,37	8,35
Geçmişe Açılan Kapı	Hacı Bektaş Veli	83,43	47,83	4,23
	Mevlâna	77,4	43,84	5,11
	Yunus Emre	77,61	45,02	4,84
	Hacı Bayram Veli	79,83	45,62	4,43
Sanat ve Edebiyat	Sultanahmet Camisi	71,87	41,45	5,82
	Kız Kulesi	74,86	43,11	7,36

	Dolmabahçe Sarayı	64,67	40,7	9,47
	Cacabey Medresesi	53,76	30,29	11,18
	Koza Han	71,64	42,03	8,58
	Hava Durumu ve Hava Tahmini	46,8	26,38	11,86
	Üç Günlük Hava Tahmini	63,22	36,24	7,9
İnsan ve Doğa	Yağmur ve Etkileri	66,16	37,23	7,38
	Fedakâr Şemsiye	76,04	43,22	4,41
	Rüzgâr ve Etkileri	65,84	36,45	4,98
	Kar ve Etkileri	78,73	45,66	6,42
	Güneş ve Etkileri	61,62	34,99	6,58
	Ortalama	70,78	40,64	6,98

Tablo 9’da Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları görülmektedir. Buna göre Ateşman okunabilirlik puanı en düşük metin 46,8 puan ile “İnsan ve Doğa” temasında yer alan *Hava Durumu ve Hava Tahmini* adlı metin olurken Ateşman okunabilirlik puanı en yüksek metin 98,69 ile “Oyun ve Eğlence” temasında bulunan *Körebe* adlı metindir. Bununla birlikte kitapta yer alan toplam 34 metnin Ateşman formülüne göre ortalama okunabilirlik puanı 70,78 olarak hesaplanmıştır.

Metinler Çetinkaya-Uzun formülüne göre incelendiğinde, kitapta bulunan toplam 34 metne ait ortalama okunabilirlik puanınının 40,64 olduğu hesaplanmıştır. Metinler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, Çetinkaya-Uzun formülüne göre puanı en düşük metnin “İnsan ve Doğa” temasındaki *Hava Durumu ve Hava Tahmini* adlı metnin (26,36 puan); puanı en yüksek metnin ise “Oyun ve Eğlence” temasındaki *Körebe* adlı metnin (58,71 puan) olduğu görülmektedir.

Aynı metinler Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanları açısından değerlendirildiğinde, “Ben ve Ailem” temasında yer alan *Otuz Oğlu Olan Hakan* adlı metnin 3,84 puan ile en düşük; “Gezelim Görelim” temasında yer alan *Kapadokya* adlı metnin ise 12,89 puan ile en yüksek okunabilirlik puanına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kitaptaki 34 metnin ortalama okunabilirlik puanı Bezirci-Yılmaz formülüne göre 6,98 puandır.

Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın altıncı alt problemini “Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Tablo 10’da Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin, çalışma kapsamında kullanılan okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik düzeyleri görülmektedir.

Tablo 10. *Türkçe ve Türk kültürü 4 ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri*

Tema	Metinler	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Düzeyi
Ben ve Ailem	Otuz Oğlu Olan Hakan	Çok Kolay	Bağımsız Okuma	İlköğretim
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	Ülkeler, Bayraklar, Diller	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Farklı Selamlaşmalar	Zor	Engelli Düzey	Lise
	Ortak Nokta	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Karanlıktaki Fil	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
Oyun ve Eğlence	Farklı Yemekler	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Körebe	Çok Kolay	Bağımsız Okuma	İlköğretim
	Seksek	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Mendil Kapmaca	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim

	Misket	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	İsim Şehir	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
Bayramlar ve Kutlamalar	Mızıkçı Keçi Neden Pişman?	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
Gezelim Görelim	Safranbolu	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Pamukkale	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	Lise
	Hierapolis Antik Kenti	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Kapadokya Nemrut Dağı	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	Lise
Geçmişe Açılan Kapı	Hacı Bektaş Veli	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Mevlâna	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Yunus Emre	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Hacı Bayram Veli	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
Sanat ve Edebiyat	Sultanahmet Camisi	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Kız Kulesi	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Dolmabahçe Sarayı	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	Lise
	Cacabey Medresesi	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	Lise
	Koza Han	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
İnsan ve Doğa	Hava Durumu ve Hava Tahmini	Zor	Engelli Düzey	Lise
	Üç Günlük Hava Tahmini	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Yağmur ve Etkileri	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Fedakâr Şemsiye	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Rüzgâr ve Etkileri	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Kar ve Etkileri	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim
	Güneş ve Etkileri	Orta Güçlükte	Engelli Düzey	İlköğretim
	Ortalama	Kolay	Eğitsel Okuma	İlköğretim

Tablo 10'da Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri yer almaktadır. Bu bağlamda 34 metinden 17'sinin Ateşman okunabilirlik düzeyine göre "kolay" düzeyde, 13'ünün "orta güçlükte" düzeyinde, 2'sinin "çok kolay" ve 2'sinin "zor" düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. İlgili ders kitabında "çok zor" düzeyde olan bir metin bulunmamaktadır. Metinlerin ortalama Ateşman okunabilirlik düzeyi "kolay"dır.

Metinler, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyleri bakımında incelendiğinde metinlerden 26'sının "eğitsel okuma" düzeyinde, 6'sının "engelli okuma" ve 2'sinin "bağımsız okuma" düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca kitaptaki 34 metnin ortalama okunabilirlik düzeyi Çetinkaya-Uzun formülüne göre "eğitsel okuma" düzeyidir.

Metinlerin Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeylerine bakıldığında ise 34 metinden 27'sinin "ilköğretim" düzeyinde, 7'sinin "lise" düzeyinde olduğu; lisans ve akademik düzeylerinde herhangi bir metin tespit edilmediği görülmektedir. Bununla birlikte kitapta yer alan metinlerin Bezirci-Yılmaz formülüne göre ortalama okunabilirlik düzeyi açısından "ilköğretim düzeyinde" olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik hazırlanan 3 ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan ve Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formülleri ile sınırlandırılan bu çalışmada her bir ders kitabında 34 metin olmak üzere toplam 68 metin incelenmiştir.

Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen ders kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime uzunluğu Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabında 2,67 hece; Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabında 2,77 hecedir. Ateşman (1997) ile Bezirci & Yılmaz (2010), Türkçe için ideal kelime uzunluğunu 2,6 hece olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda her iki ders kitabının ortalama kelime uzunluğu açısından ideal düzeye yakın olduğu görülmüştür. Alan yazınında Türkçe ders kitaplarıyla ilgili yapılan diğer çalışmalarda da (Tosunoğlu & Özlük, 2011; Demir & Çeçen, 2013; Kurtoğlu Zorlu, 2015) benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin ortalama cümle uzunluğu 7,81 kelime iken Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabında 6,36 kelimedir. Ateşman (1997), Türkçe metinlerde 9-10 kelimededen oluşan cümlelerin, Bezirci ve Yılmaz (2010) ise 10-11 kelimededen oluşan cümlelerin ideal uzunlukta olduğunu belirtmektedir. Her iki ders kitabı da bu düzeyin altındadır. Ancak ilgili ders kitaplarının, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçeyi ve Türk kültürünü öğretmeyi amaçladığı göz önüne alındığında metinlerin kolay okunabilmesi için cümle uzunluğunun düşük tutulmuş olması beklenen bir durumdur.

Türkçe ve Türk Kültürü 3 ders kitabındaki metinlerin Ateşman okunabilirlik puanı ortalaması 70,81 puan, okunabilirlik düzeyi ise kolay düzeye denk gelmektedir. Aynı metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik puanı ortalaması 41,72 puan, okunabilirlik düzeyi eğitsel okumadır. İlgili ders kitabındaki 34 metnin Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanı ortalaması ise 7,75 puan, okunabilirlik düzeyi ilköğretim düzeyidir. Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitabındaki metinlerin Ateşman okunabilirlik puanı ortalaması 70,78; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik puanı ortalaması 40,64 ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik puanı ortalaması 6,98 puandır. İlgili ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi ortalaması Ateşman formülüne göre kolay; Çetinkaya-Uzun formülüne göre eğitsel okuma; Bezirci-Yılmaz formülüne göre ilköğretim düzeyine denk gelmektedir. Acar ve Karakuş (2022) tarafından yapılan bir çalışmada 5, 6, 7 ve 8. seviyeler için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları incelenmiş; 5. seviyeye yönelik ders kitabındaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi Ateşman formülüne göre kolay, diğer ders kitaplarında orta güçlükte çıkmıştır. Acar ve Karakuş'un (2022) elde ettiği bu sonuç, bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmada incelenen dört ders kitabı, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyi ortalamasına göre eğitsel okuma düzeyindedir. Bu çalışmada da metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma olarak belirlenmiştir. Bu açıdan iki çalışmada benzer sonuçların elde edildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 3 ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyleri Bezirci-Yılmaz formülüne göre ilköğretim düzeyindedir. Acar ve Karakuş'un (2022) yaptığı tespite göre 5. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabı okunabilirlik düzeyi açısından lise; 6 ve 7. seviyeler lisans; 8. seviye akademik düzeydedir. Bu araştırmada üçüncü ve dördüncü seviye ders kitaplarının okunabilirlik açısından ilköğretim düzeyinde olması, metinlerin kolaydan zora ilkesine uygun seçildiğinin göstergesidir.

Üçüncü seviyeye yönelik hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabında incelenen 34 metinden 19'unun Ateşman okunabilirlik düzeyine göre "orta güçlükte", 13'ünün "kolay", 1'inin "çok kolay" ve 1'inin ise "zor" düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. İlgili ders kitabında "çok zor" düzeyde olan bir metin tespit edilmemiştir. Metinler, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyleri bakımından incelendiğinde metinlerden 27'sinin "eğitsel okuma", 4'ünün "engelli okuma" ve 3'ününün "bağımsız okuma" düzeyinde olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeylerinden her birinin ilgili ders kitabında yer aldığı görülmektedir. Kitaptaki metinlerin Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeylerine bakıldığında ise 34 metinden 21'inin "ilköğretim", 12'sinin "lise" ve 1'inin "lisans" düzeyinde olduğu; kitapta akademik düzeyde herhangi bir metin bulunmadığı görülmüştür. Dördüncü seviyeye yönelik hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabındaki 34 metinden 17'sinin Ateşman okunabilirlik düzeyine göre "kolay", 13'ünün "orta güçlükte", 2'sinin "çok

kolay" ve 2'sinin "zor" düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. İlgili ders kitabında "çok zor" düzeyde olan bir metin tespit edilmemiştir. Metinler, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyleri bakımından incelendiğinde metinlerden 26'sının "eğitsel okuma", 6'sının "engelli okuma" ve 2'sinin "bağımsız okuma" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Aynı metinlerin Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeylerine bakıldığında ise 34 metinden 27'sinin "ilköğretim", 7'sinin "lise" düzeyinde olduğu; kitapta lisans ve akademik düzeylerinde herhangi bir metin yer almadığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında incelenen iki ders kitabında otuz dörder metin olmak üzere toplamda 68 metin incelenmiştir. İncelenen 68 metnin 32'si Ateşman okunabilirlik düzeyi bakımından "orta güçlük" düzeyine, 30'u "kolay" düzeye, 3'ü "çok kolay" düzeye ve 3'ü "zor" düzeye denk gelmektedir. Orta güçlükte ile kolay düzeydeki metinler dikkat çekmektedir. Çok zor düzeyde olan bir metne ise ilgili ders kitaplarında rastlanmamıştır. Bu çalışmada incelenen 68 metnin 53'ü Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyi bakımından "eğitsel okuma" düzeyine, 10 metin "engelli düzeye", 5 metin "bağımsız okuma" düzeyine tekabül etmektedir. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyi bakımından ise 48 metin "ilköğretim" düzeyine, 19 metin "lise" düzeyine ve 1 metin "lisans" düzeyine tekabül etmekte olup kitaplarda akademik düzeyde olan herhangi bir metin tespit edilmemiştir.

Çalışmada elde edilen sonuçlardan hareketle getirilebilecek öneriler şöyledir:

Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına kendi ana dillerini öğretmek ve geliştirmek açısından önem taşımaktadır. Türkçe ve Türk Kültürü 1 ders kitabında metinlere yer verilmemiş olması, Türkçe ve Türk Kültürü 2 ders kitabında da ağırlıklı olarak etkinliklere ve dinleme metinlerine yer verilmiş olması nedeniyle Türkçe ve Türk Kültürü 3 ile Türkçe ve Türk Kültürü 4 ders kitaplarının önemi artmaktadır. Ders kitaplarına seçilen metinlerin hedef kitleye uygun nitelikleri barındırması gerekmektedir. Bu bağlamda Ateşman Okunabilirlik Formülü temel alındığında metinlerin 3 ve 4. seviyeler için çok kolay veya kolay; Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü temel alındığında ise ilköğretim düzeyindeki metinlere ağırlıklı olarak yer vermek yararlı olabilir. Her düzeyden metne yer vermenin okuma becerisinin gelişimine olumlu katkı sağlayacağı da unutulmamalıdır. Ders kitaplarına alınacak metinlerin okunabilirlik düzeyi açısından kolaydan zora doğru sıralanması, okuma becerisinin gelişimine katkı sağlayabilir.

Yazar Katkıları: Bu makaleye birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Acar, S., & Karakuş, N. (2022). Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(1), 189-203. Doi: 10.54979/turkegitimdergisi.1112789.
- Aktürkoğlu, B., & Özyaydınlık, K. (2017). Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının Türkçeye, Türkçeyi öğrenmelerine ve kullanmalarına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2345-2356.
- Altuntaş Gürsoy, İ., & Çevik, M. (2023). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış yardımcı okuma kitaplarının okunabilirliklerinin incelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (13), 1227-1245. Doi: 10.51531/korkutataturkiyat.1391687.
- Arı, G. (2019). *Türkçe ve Türk kültürü 4*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Arslan, K., & Bay, Y. (2022). İlkokul 1-4. sınıflar Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 488-504. Doi: 10.54979/turkegitimdergisi.1176597.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, (58), 71-74.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *The Journal of Turkish Educational Science*, 3(4), 461-470.
- Bağcı Dağdeviren, Ş., & Küçüktepe, C. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin farklı yaklaşımlara göre hesaplanması ve sonuçların karşılaştırılması. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 17-34.
- Bağcı, H., & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. Doi: 10.16916/aded.15997.
- Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46. Doi: 10.31464/jlere.528298.
- Baltacı, A. (2021). Nitel veri analizi. A. Uzunöz (Ed.), *Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler içinde* (s. 71-102). Pegem Akademi.
- Baş, B., & İnan Yıldız, F. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61. Doi: 10.17860/efd.28285.
- Batur, Z., & Özcan, H. Z. (2020). Readability levels of texts in the sixth grade Turkish text books. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*, 690(1), 217-230. Doi: 10.29228/edu.103.
- Benzer, A. (2020). Yapay zekâya dayalı okunabilirlik formülüne doğru bir adım. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 5(1), 47-82.
- Bezirci, B., & Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12(3), 49-62.
- Bolat, K. K. (2016). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Bora, A., & Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri/düzeylerinin incelenmesi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 14(6), 209-234. Doi: 10.31126/akrajournal.357526.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. Baskı). Pegem Akademi.
- Ceylan, M., & Kırıcı, A. (2024). Türkçe ders kitaplarının okunabilirlik ve okuduğunu anlama açısından öğrenme gücü bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(3), 1090-1112. Doi: 10.7884/teke.1485761.
- Coşkun, K. (2021). Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 9(1), 66-77. Doi: 10.29228/ijla.48401.

- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4th Edition). Pearson.
- Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 671-681. Doi: 10.17051/io.2015.31984.
- Çarkıt, C., & Bahadır, H. İ. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitapları Millî Mücadele ve Atatürk teması metinlerinin okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(1), 103-111. Doi: 10.30703/cije.949768.
- Çetinkaya, G., & Uzun, L. (2023). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özellikleri. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri* (7. Baskı) içinde (s. 141-153). Pegem Akademi.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çıplak, G., & Balcı, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*, (30), 170-187. Doi: 10.29000/rumelide.1193033.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 206-219.
- Demir, M., & Çeçen M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 43(197), 80-94.
- DuBay, W. H. (2004). The principles of readability. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490073.pdf>
- Faller, J. M. V. (2018). Extant readability tools online for classroom utilization. *International Journal of English and Education*, 7(4), 102-113.
- Gökgül, M., & Bayram, B. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri. *Asya Studies- Academic Social Studies*, 6(21), 85-96. Doi: 10.31455/asya.1118710.
- Göktaş, Ö. (2010). *Okuduğunu anlama becerisinin ilköğretim ikinci kademe matematik dersindeki akademik başarıya etkisi*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Güven, A. Z. (2014). 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin metinsellik ölçütlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 517-535. Doi: 10.7827/TurkishStudies.7327.
- İskender, E. (2013). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kalyoncu, M. R., & Memiş, M. (2024). Türkçe için oluşturulmuş okunabilirlik formüllerinin karşılaştırılması ve tutarlılık sorgusu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 12(2), 417-436. Doi: 10.16916/aded.1434650.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasu, İ., & Haşiloğlu, M. A. (2020). The effect of reading comprehension, interpretation and four operations skills on student success in velocity subject of 6th grade science course. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 136-155. Doi: 10.18009/jcer.649866.

- Karatay, H., Bolat, K. K., & Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *JASSS The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 603-623. Doi: 10.9761/JASSS1770.
- Keleş, Ö. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde kitap okuma alışkanlığının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Keskin Deniz, M. (2013). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinde okuduğunu anlama becerisi ile matematik dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Keskin, H. K. (2019). *Türkçe ve Türk kültürü 3*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2015). Readability of primary school 3rd grade Turkish and social studies textbooks. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 807-813. Doi: 10.24289/ijsser.279158.
- Lüle Mert, E. (2013). The readability of the texts in the Turkish textbooks in Turkey. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 9(3), 87-98. Doi: 10.17860/efd.14421.
- Lüle Mert, E. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlikleri. *International Journal of Language Academy*, 6(1), 184-198. Doi: 10.18033/ijla.3866.
- MEB (2018). *Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2021). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2023). *PISA 2022 Türkiye raporu*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th Edition). Wiley.
- Mirzaoğlu, V., & Akın, E. (2015). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 146-155.
- Obalı, B. (2009). *Öğrencilerin fen ve teknoloji akademik başarılarıyla Türkçede okuduğunu anlama ve matematik başarıları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- OECD (2023). *PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education*. OECD Publishing.
- Ogur, E. (2022a). 2021-2022 öğretim yılında okutulan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(4), 1647-1664.
- Ogur, E. (2022b). 2021-2022 öğretim yılında okutulan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 17(5), 1135-1154. Doi: 10.7827/TurkishStudies.64283.
- Okur, A., & Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *İlköğretim Online*, 12(1), 202-226.
- Önder, E., Bozkurt, M., & Topçuoğlu Ünal, F. (2021). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik seviyelerinin belirlenmesi. *International Journal of Language Academy*, 9(4), 34-46. Doi: 10.29228/ijla.51692.

- Örge Yaşar, F., & Aytekin, D. E. (2024). Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki metinlerin Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenmesi. S. Yıldırım, R. Can, Y. Uzun & A. D. Eskimen Yılmaz (Ed.), *Türklük bilimi'ne adanmış bir ömür: Prof. Dr. İsmet Çetin'e armağan 2* içinde (s. 219-231). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Özçelik, E. G. (2011). *Okuduğunu anlama becerisinin başarıya etkisi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özçetin, K., & Karakuş, N. (2020). 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 175-190.
- Özdemir, A. Ş., & Sertsöz, T. (2006). Okuduğunu anlama davranışının kazandırılmasının matematik başarısına etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (23), 237-257.
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46. Doi: 10.29250/sead.285475.
- Sağlam, D., İnce, M., & Eker, C. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik seviyesi ve yaş düzeyine uygunluk açılarından değerlendirilmesi. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 13(11), 1139-1151. Doi: 10.7827/TurkishStudies.13622.
- Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1827-1834. Doi: 10.18506/anemon.746147.
- Şengül, K., & Yokuş, Y. (2021). İsveç'te yaşayan iki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenme ve kullanma durumlarına ilişkin veli görüşleri. *Asya Studies- Academic Social Studies*, 5(17), 15-32. Doi: 10.31455/asya.986073.
- Tekbıyık, A. (2006). Lise fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 441-446.
- Tosunoğlu, M., & Özlük, Y. Ö. (2011). Okunabilirlik ve ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki düz yazı metinlerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 41(189), 219-230.
- Uzun, C. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersi problem çözme başarılarının bazı demografik değişkenler ve okuduğunu anlama becerisi açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Yılmaz, M. (2011). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama seviyeleri ile Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji derslerindeki başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 9-13.
- Yokuş, Y., & Örge Yaşar, F. (2023). 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 153-171. Doi: 10.29000/rumelide.1372336.
- Yokuş, Y. (2009). *Türkçe ders kitapları (3 ve 4. sınıf) ile Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarında (3 ve 4. seviye) yer alan metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.

Extended Abstract

Introduction

Reading, typically acquired in the first grade, serves as a fundamental component of lifelong cognitive and cultural development. Academic achievement across disciplines is largely dependent on reading and comprehension skills. Accordingly, educators and textbook authors bear significant responsibilities, one of which is the selection of texts that are appropriate for students' proficiency levels. *Readability* refers to the extent to which a text aligns with students' comprehension capacities. Although numerous studies have evaluated texts in Turkish textbooks using various readability formulas, only one study has been identified that specifically examines the readability of texts in Turkish and Turkish Culture textbooks. In their study, Acar and Karakuş (2022) analyzed textbooks prepared for grades 5 through 8. In this context, the present study aims to examine and evaluate the texts included in the *Turkish and Turkish Culture 3* and *Turkish and Turkish Culture 4* textbooks, published by the Ministry of National Education, using the Ateşman, Çetinkaya-Uzun, and Bezirci-Yılmaz readability formulas.

Method

This study employed the descriptive survey model based on document analysis, one of the qualitative research methods (Creswell, 2012, p. 223; Merriam & Tisdell, 2016, p. 162). While document analysis involves the systematic examination of various written materials (Büyüköztürk et al., 2020, p. 13), descriptive surveys aim to depict existing conditions either in the past or present (Karasar, 2005, p. 77). The research materials comprised the *Turkish and Turkish Culture 3* and *Turkish and Turkish Culture 4* textbooks, which were designed to teach Turkish to children of Turkish origin residing abroad. Data were collected through a series of consecutive stages. First, the relevant textbooks were obtained, and the texts to be analyzed were selected. Poetry and listening texts were excluded from the analysis. For each selected text, the total number of syllables, words, and sentences was calculated. To ensure data reliability, two independent counts were conducted by the researchers, and the results were compared. Subsequently, the average word length was determined by dividing the total number of syllables by the total number of words, and the average sentence length was calculated by dividing the total number of words by the number of sentences. These values were then applied to the Ateşman, Çetinkaya-Uzun, and Bezirci-Yılmaz readability formulas to compute and categorize the readability scores of the texts.

Results and Discussion

The average word length of the texts in the *Turkish and Turkish Culture 3* textbook was 2.67 syllables, whereas it was 2.77 syllables in the *Turkish and Turkish Culture 4* textbook. According to Ateşman (1997), the ideal word length in Turkish is approximately 2.6 syllables. In this respect, both textbooks contain texts with word lengths close to the ideal. Similar findings have been reported in other studies on Turkish textbooks (Tosunoğlu & Özlük, 2011; Demir & Çeçen, 2013; Kurtoğlu Zorlu, 2015).

The average sentence length was 7.81 words in the *Turkish and Turkish Culture 3* textbook and 6.36 words in the *Turkish and Turkish Culture 4* textbook. Ateşman (1997) recommends sentence lengths of 9–10 words as optimal for Turkish texts. Both textbooks fall below this threshold; however, considering that the intended audience is Turkish children living abroad, the shorter sentence lengths appear intentional to facilitate readability.

The average Ateşman readability score for the *Turkish and Turkish Culture 3* textbook was 70.81, indicating an *easy* readability level. The average Çetinkaya-Uzun score was 41.72, corresponding to the *educational reading* level. According to the Bezirci-Yılmaz formula, the average score was 7.75, placing the texts at the *elementary school* level. Similarly, the *Turkish and Turkish Culture 4* textbook had an

average Ateşman score of 70.78, a Çetinkaya-Uzun score of 40.64, and a Bezirci-Yılmaz score of 6.98. These results indicate that the texts in both textbooks are at the *easy* level according to Ateşman, at the *educational reading* level according to Çetinkaya-Uzun, and at the *elementary school* level according to Bezirci-Yılmaz.

In a study by Acar and Karakuş (2022), the *Turkish and Turkish Culture* textbooks for grades 5 through 8 were analyzed, and it was found that the 5th-grade textbook was at an *easy* level based on the Ateşman formula, whereas the others were of *moderate difficulty*. These findings align with the results of the present study. Additionally, Acar and Karakuş (2022) reported that the readability levels of all four textbooks were at the *educational reading* level according to the Çetinkaya-Uzun formula, which is consistent with the current findings. Furthermore, in both *Turkish and Turkish Culture 3* and *4* textbooks, readability levels were determined to be at the *elementary school* level according to the Bezirci-Yılmaz formula. By contrast, Acar and Karakuş (2022) found the 5th-grade textbook to correspond to the *high school* level, the 6th and 7th grades to the *undergraduate* level, and the 8th grade to the *academic* level. The fact that the 3rd and 4th-level textbooks analyzed in the present study are categorized at the *elementary school* level suggests a deliberate progression from easier to more complex texts.

According to the Ateşman formula, 19 out of 34 texts in the *Turkish and Turkish Culture 3* textbook were of *medium difficulty*, 13 were *easy*, 1 was *very easy*, and 1 was *difficult*. Based on the Çetinkaya-Uzun formula, 27 texts were at the *educational reading* level, 4 at the *challenged reading* level, and 3 at the *independent reading* level, indicating a diversity of readability levels. According to the Bezirci-Yılmaz formula, 21 texts were suitable for *elementary school*, 12 for *high school*, and 1 for the *undergraduate* level.

In the *Turkish and Turkish Culture 4* textbook, the Ateşman formula categorized 17 texts as *easy*, 13 as *medium difficulty*, 2 as *very easy*, and 2 as *difficult*. The Çetinkaya-Uzun formula indicated that 26 texts were at the *educational reading* level, 6 at the *challenged* level, and 2 at the *independent* level. According to the Bezirci-Yılmaz formula, 27 texts corresponded to the *elementary school* level and 7 to the *high school* level.

The extended abstract is proofread by a native English speaker and approved by the editorial board.